

Мирослав ЛЕВИЦЬКИЙ

Зірвали Новоросію — зупинимо й Малоросію!

К оли на душі тривога — на гадку приходять дуже прості й водночас надзвичайно глибокі слова з пісні-молитви Теодора Кукурузи: “Щоб тепло оцінити — треба холод відчутти, щоб добро зрозуміти — треба зло перебути”. В іншій його пісні з альбому “Тобі” поет робить дуже актуальний у нинішній час докір нації: “Чужому поклоняться, а свого принизять. Таке вже у нас водиться — своїх ненавидять”...

І хоч минуло зовсім небагато часу від знакового в українській долі 21 квітня 2019 року, проте є чимало підстав для тривоги щодо того, чи Україна розвиватиметься як європейська держава, чи стане зоною “україна” для заробляння грошей з поступовим сповзанням до путінського простору? Це питання викликає також побоювання в Європі.

Польські ЗМІ називали планований на 31 травня візит в Україну для зустрічі з президентом Зеленським міністрів закордонних справ Республіки Польща Яцек Чапутович та Королівства Швеція Маргота Вальстрьома своєрідною інспекцією людини з-поза системи.

Вони прибули в Україну як представники держав, котрі ініціювали прийняття у Празі 2009 р. на Саміті ЄС Східне партнерство. Це мала бути маленька форма морального відшкодування за провал в 2008 р. ПДЧ з НАТО. Приїзд цих політиків начебто мав бути формою делікатної розвідки, чи не буде ніяких несподіванок під час поїздки В. Зеленського 4—5 червня до Брюсселю на зустріч з керівниками ЄС та НАТО. Якщо справді таке побоювання було, як про це кажуть у Польщі, то воно зумовлене не лише незвичною для європейських еліт поведінкою шостого президента України, а й необхідністю з’ясувати, наскільки він піддається тискові проросійських сил. Вони, на жаль, не покидають наміру змінити вектор розвитку України. Цікавою деталлю тут є опублікований 3 червня у польськомовному путінському рупорі “Sputnik” матеріал

з “засторогою”, що візит цей передчасний і шкідливий і для України, і для Європи...

Ще однією цікавою деталлю приїзду міністрів східної ініціативи був практично повний збіг інформації про цю зустріч, вміщеної на сайті президента України і на польському сайті інтернет-видання “Niezależna” (незалежна). “Ми приїхали з міністром закордонних справ Швеції, — сказав після закінчення зустрічі з президентом України керівник польської дипломатії, — щоб висловити нашу підтримку Україні, її суверенітету та територіальній цілісності. Від імені Європейського Союзу ми також висловили нашу підтримку реформам в Україні”.

Оцінюючи зустріч з президентом України, польський міністр сказав: “Висновки позитивні, ми побачили у президента рішучість, бажання провести анонсовані реформи, а також продовження (дотеперішньої) політики (закордонної). Завдання складне, але цей оптимізм, який виходить від президента, наповнює нас деякими надіями на зміни.”

Президент України Володимир Зеленський запевнив, що влада в Києві продовжить реформи та інтеграцію з ЄС і НАТО. Президент запевнив, що готовий до реформ, щоб задовольнити очікування українського суспільства”.

На жаль, коментарі польських читачів до цього позитивного трактування зустрічі не зовсім позитивні. У них ставиться вимога (навіть з образливими епітетами) до польських урядовців, аби ті домагалися від нового президента України поступок у плані історичної політики, яких поляки не могли домогтися від Петра Порошенка. У тому плані історія президентства дніпропетровського Леоніда Кучми, який був далекий від глибокого розуміння українських історичних процесів загальною і західноукраїнських зокрема, дає

підстави для хвилювань, що й Володимир Зеленський тут намагатимуться перехитрити.

А у сегменті внутрішньої політики за два тижні реального президентства вже назбиралося чимало підстав для тривоги. Зокрема заяви, які вже пролунали чи то від Адміністрації президента України, чи від людей, які до обрання Володимира Зеленського президентом країни були його бізнес-партнерами або просто друзями.

Про небезпечні тенденції, що можуть призвести до політичних штормів, вже не вперше після 20 травня заявляє голова Верховної Ради України Андрій Парубій. За його оцінкою, озвученою 31 травня на сесії Верховної Ради, нині Україна увійшла у важкі часи. “В країні, на жаль, відбувається криза, пов’язана з діями Президента, і нещодавно оприлюднення стенограм (консультацій президента Зеленського з керівництвом ВР та лідерами фракцій на предмет розпуску парламенту. — М. Л.) це підтвердило.”

Більше того, ми шойно почули, як знову представники президента, члени його команди говорять про те, що необхідно відмінити Закон про мову, відмінити квоти, відмінити декомунізацію, і, на жаль, це сьогодні стає для них звичною політикою. То я хочу сказати від імені і Верховної Ради, і уряду: український народ цього вам не дозволить, земля під вами буде горіти. Ми не дозволимо ні відмінити Закон про мову, ні відмінити квоти, ні відмінити декомунізацію. Український народ десятиліттями йшов до цього, багато синів і дочок України покляли за це своє життя. Тому нам треба гуртуватися перед тими викликами, які стоять перед Україною, треба стояти плече до плеча. І я впевнений: реванш не пройде”.

Закінчення на стор. 3

Микола ГОЛОМША: «Ідея люстрації була спотворена неуками і політизацією процесу очищення влади»

Тема люстрації — знов у топах новин. Її витягнули зі старої інформаційної шафи загонами пороховотів, які свого часу її туди і заховали. “Очищення влади” було модним трендом на початку процесу входження у владу тих, хто лукаво обернув на свою користь результати Революції гідності. Потім люстраційні новини якось вщухли, і це зрозуміло: суспільство побачило, що під молот “революційної помсти” потрапляють часом не зовсім ті люди, які були “решалами” за влади Януковича. Більше того — багато хто з них, навпаки, знайшов себе у новій владній вертикалі.

Сьогодні ж — нова хвиля люстраційної істерії, яка виникла через невдоволення суспільства деякими призначеннями президента Зеленського, зокрема щодо глави АП. Питання про те, кого люструвала сама влада Порошенка, а кого залишала “для співпраці”, таким чином набуває неабиякої актуальності, адже досвід показав, що під люстраційними гаслами з державної служби методично вимивалися професіонали.

Сумний досвід має один із найвідоміших “люстрованих” — колишній перший заступник генпрокурора Микола Голомша. Нині правник і впливовий політик, лідер партії “Патріот” стверджує, що Закон про люстрацію колишня влада застосовувала вибірково, а у деяких випадках — необґрунтовано і протиправно. Саме такою є історія звільнення самого колишнього першого заступника генпрокурора, яку він погодився розказати у невідомих раніше деталях.

Закінчення на стор. 2

МІСІЯ МОВИ — ТВОРИТИ ДЕРЖАВУ

4

У ДУХОВНОМУ СВІТІ БАГАТО ЗАГАДОК...

8

Микола ГОЛОМША: «Ідея люстрації була спотворена неуками і політизацією процесу очищення влади»

Закінчення. Початок на стор. 1

— Головна інтрига процесу моєї “люстрації” полягає у тому, що я не підпадав під дію Закону “Про очищення влади”, — розповідає Микола Голомша. — Але пан Ярема одразу після приходу Порошенка на посаду президента, мене, так би мовити, люстрував. Я не вважаю це збігом обставин, адже маю давню історію стосунків з Порошенком. Я намагався не згадувати ці тонкощі, зробив це лише раз два роки тому у програмі “Право на владу”... Гадаю, свою роль зіграв той факт, що я керував розслідуванням кримінальної справи, яка лягла в основу скандальної прес-конференції Зінченка (колишній глава секретаріату президента Ющенка) 2005 року, коли він звинуватив Порошенка в системній корупції... Це був дуже гучний корупційний скандал, після якого Ющенко звільнив Порошенка з посади Секретаря РНБО.

— **Цікаво. Чим завершилась ця історія? Адже в публічну площину ніякі подробиці не потрапили.**

— Вона завершилась, відверто кажучи, у кращих “традиціях”. Мене було відраджено буквально на три дні у Францію, де проходив міжнародний антикорупційний форум. Коли я повернувся, то дізнався, що справу... закрили! Мене більше до неї не допустили.

— **Вважаєте, що ця історія могла бути пусковим механізмом Вашого звільнення під виглядом люстрації?**

— Річ у тім, що я не бачу жодного приводу застосування до мене Закону “Про очищення влади”. Адже його положення чітко вказують на випадки і умови, за яких він може бути застосований. Відповідно до вимог ч.1, 2 ст.1, очищення влади (люстрація) — це встановлена цим Законом або рішенням суду заборона окремим фізичним особам обіймати певні посади (перебувати на службі) (крім виборних посад) в органах державної влади та органах місцевого самоврядування. Люстрація здійснюється з метою недопущення до участі в управлінні державними справами осіб, які своїми рішеннями, діями чи бездіяльністю здійснювали заходи (та/або сприяли їх здійсненню), спрямовані на узурпацію влади президентом України Віктором Януковичем, підрив основ національної безпеки і оборони України або протиправне порушення прав і свобод людини. При цьому Закон вказує, що процес люстрації має ґрунтуватися на принципах верховенства права і законності; відкритості, прозорості та публічності; презумпції невинуватості; індивідуальної відповідальності; гарантування права на захист.

У моєму випадку жодних ознак для застосування люстрації не було, а щодо принципів, на яких має ґрунтуватись процес, — про них і не йшлося. Ярема навіть не запросив мене для дачі пояснень. Після подання мною рапорту з поясненням — чому я не підпадаю під дію закону про люстрацію, — він просто узяв і “люстрував”! Тому причина цього вчинення, впевнений, далеко за межами люстраційного закону... Адже прив’язати мене до процесу узурпації влади Януковичем — це просто смішно. До підриву основ нацбезпеки і оборони, тим більше до порушення прав і свобод людей — це нонсенс! Уся моя службова біографія публічна і відкрита, і свідчить про те, що все якраз навпаки...

— **Так, з Вами пов’язані розслідування майже всіх найгучніших справ у новітній історії України. Причому переважно до “епохи” Януковича...**

— Скажу більше: у всі часи я був у відвертій опозиції до Януковича. Історія мого особистого протистояння почалася ще під час Помаранчевої Революції, коли Янукович намагався сфальсифікувати результати виборів. Я працював заступником генпрокурора і був присутнім на засіданні, де стояло питання про порушення справи відносно Ющенка і Тимошенка і винесено постанови про розгін Майдану. Тоді я публічно відмовився виконувати такі накази і подав у відставку. І заявив по телебаченню, що насправді до кримінальної відповідальності мають бути притягнуті Янукович і Кушнарєв. Перший за фальсифікацію виборів, другий — за сепаратизм. Мій виступ транслиювався на Майдані. Отаким був початок серії моїх постійних конфліктів із командою Януковича. Відновився на посаді я вже після Помаранчевої Революції. І на момент “другого пришествя” Януковича був уже заступником генерального прокурора. І мав кілька справжніх воєн із “донецькими”. Зокрема 2007 року, коли президент Ющенко своїм Указом оголосив дострокові парламентські вибори. Генпрокуратура тоді вже була сформована з домінуванням “донецьких”, які вдавалися до відверто маразматичних варіантів: скажімо, видавали висновки про те, що прокуратура не зобов’язана забезпечувати виконання президентських указів, що немає підстав для розпуску парламенту, що кошти на проведення виборів виділені незаконно... Ідіотизму було через край, бо хотіли утримати виконавчу владу в руках Януковича. Я був єдиним, хто на Колегії Генпрокуратури заявив, що процес відповідає вимогам чинного законодавства, після чого мою посаду миттєво скоротили...

Мене відправили працювати прокурором Львівської області, де я пропрацював лише п’ять днів. Відбулася зміна генпрокурора і мене відновили на посаді. Але “високі стосунки” із ПР на цьому не закінчилися. Сталася відома спроба захоплення Генпрокуратури “Беркутом” під керівництвом тодішнього міністра внутрішніх справ — махрового “регіонала” Шушка. Саме мій кабінет штурмували слугаки Януковича, адже я не виконував накази вже звільненого на той час генпрокурора, якого вони, за звичкою, вважали “легітимним”... Я вимушений був тимчасово переїхати для виконання своїх обов’язків до приміщення Секретаріату президента, доки “еліти” не знайшли згоди і не відновився нормальний процес.

Друга “велика війна” з командою Януковича почалася, коли разом із Валентином Наливайченком я ініціював розслідування Голодомору — геноциду українського народу. Прокуратура, яка у той час знов-таки мала велике домінування представництвом донецького регіону з відповідними прокомуністичними поглядами, звичайно, не погоджувалась із порушенням такої справи. Але ми почали розслідування силами Служби безпеки, яка, без перебільшення, провела титанічну роботу, зібравши докази, яких вистачало для початку судового процесу. І я особисто підписав постанову про скерування справи до суду, попри вказівку по Генпрокуратурі нікому цього не робити. Було отримано історичне судове рішення, де ім’ям України визнавався геноцид українського народу і знищення мільйонів людей сталінським режимом. Звичайно, мені цього не забули... Адже Росія просто шаленіла від такого рішення, і коли Янукович вже був президентом України, він за московською вказівкою на міжнародній арені заявив, що ніякого геноциду не було. Після чого мені запропонували залишити пост заступника генпрокурора. І були нав’язливі пропозиції відкликати підписану мною постанову, аби заднім числом відмінити рішення про визнання геноциду. Я не погодився. Мене понизили, перемістивши на посаду військового прокурора центрального регіону України. Але і на цій посаді, так сталося, я був для “донецьких” постійним джерелом неприємностей. Скажімо, ми заарештували начальника продовольчої служби прикордонних військ — узяли на гарячому, під час отримання хабаря. Друга аналогічна ситуація була навіть кумедною — я спланував арешт Службою безпеки під час отримання хабаря старшого офіцера Міноборони, і це вийшло у день народження міністра оборони Саламатіна... Це випадковості, але “подарунок” вийшов гучним. Скандал також. Після було ліквідовано військові прокуратури як такі...

— **Якою ж була логіка Яреми, який люстрував Вас, привівши до тих, хто допомагає Януковичу узурпувати владу? Це ж нонсенс!**

— Я намагався пояснити пану Яремі, що ані за суттю, ані за формою не підпадаю під дію люстраційного закону. Що я не є суб’єктом його застосування. Навіть з огляду на те, що був за тих часів військовим прокурором, на яких закон про очищення влади узагалі не розповсюджувався. І з огляду на те, що двічі понижувався у посадах тою владою... Та головне навіть не в цьому. Цей “акт люстрації” насправді був імітацією: Ярема, всупереч здоровому глузду, просто видав наказ, не пославшись в ньому ані на компетенційні норми, які давали б підстави для звільнення, ані на спеціальні норми, які б вказували на вчинення мною, скажімо, якого-небудь порушення! І знехтував при цьому усіма передбаченими Законом нормами, які я вже згадував, — принципом верховенства права та законності, відкритості, прозорості та публічності, презумпції невинуватості, індивідуальної відповідальності, гарантування права на захист. Я звернувся до суду, і ця справа тягнеться досі.

З огляду на ці “тонкощі”, я маю всі підстави вважати, що моє звільнення було вмотивоване винятково тим, що свого часу я розслідував корупційну справу проти Порошенка.

— **Якщо абстрагуватись від Вашої особистої історії і поглянути на Закон “Про очищення влади” суто з правової точки зору, як Ви вважаєте, від нього було більше користі чи шкоди? Чи має він право на існування у такому вигляді, як нині? І що насправді є проблемою в цій темі — сам закон чи те, як його застосовують?**

— Моя історія справді ексклюзивна і відрізняється від будь-якої іншої люстраційної справи. Бо я був відомим своїм багаторічним конфліктом з “регіоналами”, я брав участь в Революції гідності, після якої був відновлений на посаді заступника генпрокурора за рекомендацією Демократичної коаліції, а потім призначений першим заступником. І за таких даних я вважаю люстрованим — це дика, єдина у своєму роді ситуація! Коли за мою активну позицію з відстоювання Криму перед російським агресором та ініціювання притягнення до відповідальності командувача Чорноморським флотом РФ у Криму, мене заарештовано Басманним судом Москви та оголошено в розшук, а Путіним включено до санкційного списку проти України!

Тому даючи характеристику Закону “Про очищення влади”, я справді не можу спиратись на власний досвід. Хіба що у одному моменті — цей закон застосовують неуки. Той же пан Ярема не є професійним прокурором, у нього немає юридичної практики, що і проявилось у механізмі мого звільнення.

Про сам закон маю сказати таке. Принципи права поважають у всьому Світі. Якщо ці принципи не діють або їх порушують, то це вже не система і це не право. Я це до того, що, як бачимо, цей Закон переважно застосовується незаконно. А оскільки він так прописаний, що ним крутять, як дишлом, то гарантовано виникають негативні наслідки. В чинній редакції Закон “Про очищення влади” не відповідає Конституції України і вимогам міжнародного законодавства в галузі забезпечення прав людини. Венеційська комісія у своїх рекомендаціях щодо цього закону визнала його суперечливість принципам права. Тому вважаю, що він має бути визнаний неконституційним.

А головна проблема — політизація поняття люстрації як такої, процесу люстрації, і відповідно, того законодавчого акту, який має реалізувати цей механізм. Саме вплив політики і втручання політичної доцільності містять у собі порушення прав людини і громадянина.

Але ж Україна є державою, де верховенство права закріплене на рівні Конституції. І ми повинні пам’ятати, що не можуть державні органи на рівні президента та інших посадовців крутити законом, як дишлом. Не можуть парламентські фракції, політичні сили усупереч тверезому глузду політизувати відповідальні для держави процеси і заробляти бали на тому, на чому заробляти аморально і небезпечно.

У державі має поважатись право і ефективно діяти правоохоронні органи. Якщо б це було так — усі питання з узурпацією влади та іншими злочинами Януковича і його оточення мали б бути давно закриті, а винні та причетні — покарані та відлучені від влади.

Але цього не сталося. Натомість ми отримали п’ять років маніпуляцій і відверто злочинних, протиправних втручань у правові питання і спотворення того ж Закону про люстрацію.

Спілкувався Ігор ЮРЧЕНКО

Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019)

1. БЕЗ ВАРІАНТІВ

проект, проєкція

(так само як *ін'єкція, траєкторія, об'єкт* та інші слова з латинським коренем -ject-)

плеєр (play+er), конвеєр (convey+er), феєрверк, Соєр, Хаям, Феєрбах,

“Звук [j] звичайно передаємо відповідно до вимови іншомовного слова буквою **й**, а в складі звукосполучень [je], [ji], [ju], [ja] буквами **є, ї, ю, я**: *буєр, конвеєр, плеєр, флаєр, лояльний, параноя, плеяда, рояль, саквояз, секвоія, фаянс, феєрверк, ін'єкція, проєкт, проєкція, суб'єкт, траєкторія, фоє, єті, Гоя, Савоя, Феєрбах, Маєр, Каєнна, Ісяя, Йоганн, Рамбує, Соєр, Хаям, Хеєрдал, Юнона, Їтс*”.

Дікенс, Текерей, Бекі (без подвоєння приголосних -кк-)

“Буквосполучення **ск**, що в англійській, німецькій, шведській та деяких інших мовах передає звук [k], відтворюємо українською буквою **к**: *Дікенс, Дікінсон, Джексон, Текерей, Бекі, Букінгем, Бісмарк, Брюкнер, Брокес, Ламарк, Штокманн, Стокгольм, Рудбек, Шерлок*”.

НАПИСАННЯ РАЗОМ: мінісукня, віцепрезидент, ексміністр, вебсайт

“Разом пишемо:

..... слова з першим іншомовним компонентом, що визначає кількісний (вищий від звичайного, дуже високий або слабкий, швидкий і т. ін.) вияв чого-небудь: **архі-, архи-, бліц-, гіпер-, екстра-, макро-, максі-, мілі-, мікро-, міні-, мульти-, нано-, полі-, преміум-, супер-, топ-, ультра-, флеш-**: *архіскладний, гіпермаркет, екстраклас, макроекономіка, мікрохвлі, мультимільйонер, преміумклас, супермаркет, топменеджер, топмодель, ультрамодний, флешінтерв'ю*.

..... г) слова з першим іншомовним компонентом **анти-, контр-, віце-, екс-, лейб-, обер-, штабс-, унтер-**: *антивірус, контрудар, віцепрем'єр, віцеконсул, ексчемпіон, ексміністр, експрезидент, лейбгвардієць, лейбмедик, обермайстер, оберофіцер, оберлейтенант, оберпрокурор, штабскапітан, унтерофіцер*, але за традицією *контр- адмірал*”.

пів хвилини, пів яблука, пів Києва (пишемо нарізно без дефіса)

але одним словом як цілісне поняття *півострів, півзахисник, півмісяць*

“Невідмінюваний числівник **пів** зі значенням “половина” з наступним іменником — загальною та власною назвою у формі родового відмінка однини пишемо окремо: *пів аркуша, пів години, пів відрі, пів міста, пів огірка, пів острова, пів яблука, пів ящика, пів ями, пів Європи, пів Києва, пів України*. Якщо ж **пів** з наступним іменником у формі називного відмінка становить єдине поняття і не виражає значення половини, то їх пишемо разом: *піваркуш, південь, півзахист, півколо, півкуля, півмісяць, півоберт, півовал, півострів*”.

РОСІЙСЬКІ ПРИЗВИЩА

рос. *Донской* → *Донський*, рос. *Трубецкой* → *Трубецький*

виняток *Лев Толстой*

З третього червня вступила в силу нова редакція “Українського правопису”, яку нещодавно затвердив Кабінет Міністрів України.

Повний текст нової редакції “Українського правопису” опубліковано на сайті Міністерства освіти і науки України. Отже, віднині рекомендовано використовувати норми і правила нової редакції правопису “в усіх сферах суспільного життя, зокрема в офіційно-діловому стилі мовлення”.

Водночас триває робота над планом імплементації нової редакції правопису. Цим документом буде визначено терміни і етапи внесення змін в освітній процес.

У Міносвіти нагадали, що в серпні-вересні 2018 року відбулося громадське обговорення запропонованих змін, під час якого надійшло понад 3 тисячі пропозицій від наукових установ, освітніх закладів, органів державної влади і місцевого самоврядування, а також окремих громадян.

Нову редакцію правопису підготувала спеціально створена Українська національна комісія з питань правопису, до складу якої увійшли вчені-мовознавці Національної академії наук і низки національних університетів з різних регіонів України.

Зміни в правописі можна розділити на дві частини: власне зміни у написанні слів і варіантні доповнення до чинної норми.

“Прикметникові закінчення російських призвищ передаються так:

Закінчення **-ой** передаємо через **-ий**: *Донський, Крутий, Луговський, Полевий, Соловйов-Седій, Босій, Трубецький*, але *Толстой*.

го [g] — буквою **г** (*Вергілій, Гарсія, Гегель, Георг, Гете, Грегуар, Гуллівер* і т. ін.)”.

аудієнція і авдієнція, лауреат і лавреат (пор. лавр), аудиторія і авдиторія

“У словах, що походять із давньогрецької й латинської мов, буквосполучення **ав** звичайно передається через **ав**: *автентичний, автобіографія, автомобіль, автор, авторитет, автохтон, лавра, Аврора, Мавританія, Павло*. У запозиченнях із давньогрецької мови, що мають стійку традицію передавання буквосполучення **ав** шляхом транслітерації як **ау**, допускаються орфографічні варіанти: *аудієнція і авдієнція, аудиторія і авдиторія, лауреат і лавреат, пауза і павза, фауна і фавна*”.

кафедра і катедра, ефір і етер, міф і міт, Борисфен і Бористен

“Буквосполучення **th** у словах грецького походження передаємо звичайно буквою **т**: *антологія, антропологія, аптека, астма, бібліотека, католицький, театр, теорія, ортодокс, ортопедія, Амальтея, Прометей, Текля, Таїсія, Теодор*. У словах, узвичаєних в українській мові з **ф**, допускається орфографічна варіантність на зразок: *анафема і анатема, дифіра́мб і дитира́мб, ефір і ете́р, кафедра і кате́дра, логари́фм і логари́тм, міф, міфологія і міт, мітологія, Агата́нгел і Агафа́нгел, Афі́ни і Ате́ни, Борисфе́н і Бористе́н, Демосфе́н і Демосте́н, Марфа і Ма́рта, Фесса́лія і Тесса́лія* та ін.”.

УКРАЇНСЬКІ Й ДАВНО ЗАСВОЄНІ СЛОВА **ірій і ірій, ірод і ірод**

На початку слова звичайно пишемо **і** ... Деякі слова мають варіанти з голосним **и**: *ірій і ірій, ірод і ирод* (дуже жорстока людина).

ВАРІАНТНІ ФОРМИ РОДОВОГО ВІДМІНКА **радість й радости, любові й любови, Білорусі й Білоруси**

“Іменники на **-ть** після приголосного, а також слова *кров, любов, осінь, сіль, Русь, Білорусь* у родовому відмінку однини можуть набувати як варіант закінчення **-и**: *гідности, незалежности, радости, смерти, чести, хоробрости; крови, любови, осени, соли, Русі, Білоруси*”.

ЗМІНИ В ОКРЕМИХ СЛОВАХ

священник (як письменник)

“Подвоєння приголосних як наслідок їх збігу. 1. Подвоєння букв на позначення приголосних маємо, якщо збігаються однакові приголосні:

..... в) кореня або основи на **-н-** (**-нь-**) і суфіксів **-н-(ий) -н-(ій), -ник, -ниц-(я)**: *день — денний, закон — законний, кінь — кінний, осінь — осінний, туман — туманний; багата́нник, годинник, письменник, священник; віконни́ця, Ві́нниця*; дві букви **н** зберігаємо й перед суфіксом **-ість** в іменниках та прислівниках, утворених від прикметників із двома **н**: *законний — законність — законно, туманний — туманність — туманно*”.

Святвечір

“Разом пишемо:

а) складноскорочені слова (мішані та складові аббревіатури) й похідні від них: *адмінресурс, Міносвіти, профспілка, Святвечір,*”.

ВЕЛИКА БУКВА

Назви товарних знаків, марок виробів

Автомобілі марки “Жигулі” вироблялися з 1970 по 2014 рік.

З малої букви, якщо вживається як загальна назва, наприклад: Він приїхав на старих обшарпаних “жигулях” (... на новому блискучому “фольксвагені”).

2. ВАРІАНТИ

(допускається правописна варіантність)

СЛОВА ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

Вергілій і Вергілій, Георг і Георг, Гуллівер і Гуллівер

“У прізвищах та іменах людей допускається передавання звука [g] двома способами: шляхом адаптації до звукового ладу української мови — буквою **г** (*Вергілій, Гарсія, Гегель, Георг, Гете, Грегуар, Гуллівер*) і шляхом імітації іншомовно-

З Україною у серці

Заслуженому митцю України, автору понад 500 камерних керамічних пластів з української історії та понад 30 монументальних керамічних панно в архітектурних спорудах кількох міст, автору численних графічних і малярських творів 18 травня ц. р. виповнилося 90 років. Цього дня у Музеї шістдесятництва — філії Музею історії міста Києва — відбулася презентація живопису і графіки Галини Севрук до 90-річного ювілею художниці, учасниці шістдесятницького руху, Клубу творчої молоді “Сучасник”. Галина Севрук — шанована в Україні постать — лауреат премії Української асоціації незалежної творчої інтелігенції ім. В. Стуса (1991), премії ім. Митрополита А. Шептицького (1994). Оцінку творчості мисткині та її місця в українській культурі дав відомий письменник-документаліст, мистецтвознавець, активний учасник Руху шістдесятництва, лауреат Національної премії ім. Тараса Шевченка Богдан Горинь.

Богдан ГОРИНЬ

У духовному світі багато загадок, на які давно звернули увагу дослідники. Згадаймо, що 1929 року відбувся перший великий удар по українській інтелігенції — судовий процес над учасниками вигаданої чекістами Спілки визволення України (СВУ). 45 видатних особистостей насильно вилучили з творчого життя. З якихось невідомих законів вищої сили саме у 1929 р. народжується гроно талантів, яким випала доля компенсувати ті втрати. У Східній і Західній Україні — як єдиній національній спільноті, у 1929 р. народилися Іван Світличний, Алла Горська, Роман Іванчук, Дмитро Павличко, Емануїл Мисько, Володимир Патик і ще низка інших, не менш видатних імен. Саме завдяки загадковій компенсації (регуляції втрат і надбань) Україна століттями існує як національна цілісність.

Щоправда, Галина Севрук народилася не в Україні, а в Самарканді (Узбекистан), але тісно пов'язана з українським корінням. Батько, Сильвестр Мартинович Севрук (1891—1971), за фахом був архітектором, мати — Ірина Дмитрівна (1899—1989), походила зі славного й давнього київського дворянського роду Григоровичів-Барських. Під час революції дід Галини — адвокат Дмитро Григорович-Барський, — емігрував до Франції з сином Глібом. Донька адвоката Ірина (мама Галини) відмовилася емігрувати й була переслідувана советською владою, відрхована з університету, де вчилася на юридично-медицинському факультеті. Щоб бути подальше від очей чекістів, виїхала в Узбекистан, вступила до університету, але й там чекісти перервали її навчання, дізнавшись, що листується з батьком-емігрантом. Виїхала заміж за архітектора Сильвестра Севрука, 1928-го народила доньку Оленку, а 18 травня 1929-го — Галину. Через рік переїхали в Україну, жили в Харкові, де батько Галини Сильвестр Севрук отримав роботу в проектному інституті “Гіпроград”.

Після війни — у Києві. Десять років мешкали в монастирській келії у Софії Київській. Галина навчалася в художній школі при Київському художньому інституті, а згодом на факультеті живопису Київського художнього інституту, який закінчила 1959 року.

Вихід Галини Севрук на мистецьку арену збігся з початком короткочасної відлиги у громадському, суспільному, політичному й культурному житті України. В роки критики культури особи Сталіна на свідомість вихованої у сталінські часи творчої молоді діяло кілька чинників. Передусім пригломшувала інформація про жахіття репресій у 1920—1930-ті роки в Україні. Вибіркова реабілітація жертв сталінського терору, поява їхніх імен у газетах і журналах змушували творчу інтелігенцію України по-іншому глянути на історію й культуру рідного народу. В такому суспільно-політичному кліматі народжувався Рух шістдесятництва, який охопив літературу, мистецтво, театр, кіно, сприяв пробуджен-

ню громадської активності. Скупченням енергії молодих талантів став Клуб творчої молоді “Сучасник”, одним із засновників якого була Галина Севрук.

У підвищеній емоційно-патріотичній атмосфері Клубу формувалася національна свідомість Галини, розуміння, що мистецтво покликане забезпечувати високий духовний рівень нації. Саме у Клубі творчої молоді вона познайомилася з багатьма його видатними учасниками — митцями, письменниками, режисерами, акторами, істориками, літературознавцями й мистецтвознавцями — Іваном Світличним, Надією Світличною, Лесею Танюком, Людмилою Семикіною, Василем Стусом, молодим Сергієм Білоконем — першим укладачем покажчика її творів, та багатьма іншими. Активістку Клубу Аллу Горську знала ще з художнього інституту. Тоді ж під керівництвом Надії Світличної почала разом Аллою вивчати українську мову, історію та культуру України, знайомилася з матеріалами самвидавчу.

Клуб став середовищем, в якому жваво відбувався обмін інформацією, дум-

ками, кристалізувалися погляди на сучасність і завдання культури. У такому високодуховному кліматі не можна було бути дріб'язковим, час вимагав осмислити українську історію, ширше й глибше глянути на завдання мистецтва, шукати свій шлях і власне місце в історичному процесі українського відродження. Від прочитаної (забороненої) літератури перед внутрішнім зором Галини Севрук вимальовувалася вся історія України — від її прадавніх часів і до сьогодення. Мисткиня поставила перед собою велику мету: в різних видах і жанрах мистецтва — малярстві, графіці, кераміці, мозаїці, скульптурі відобразити дух історії України. У подальші роки вона реалізувала свій задум, створивши образи-символи видатних історичних і культурних діячів України різних періодів її історії —

від Ярослава Мудрого, Данила Галицького, Богдана Хмельницького, Івана Мазепи до представників другої половини ХХ століття — Михайла Брайчевського, Івана Світличного, Алли Горської, Василя Стуса.

Реалізації цього великого задуму сприяли розмови й консультації з авторитетним істориком Михайлом Брайчевським, екскурсії видатними історичними і культурними місцями України, які проводив мистецтвознавець Григорій Логвин, дружні поради літературознавця Івана Світличного, ознайомлення в привітному помешканні з унікальними книжками його великої бібліотеки з творчістю діячів “Розстріляного відродження”, а також ненадрукованими поезіями Ліни Костенко, Василя Симоненка, Миколи Вінграновського, Івана Драча, що поширювалися в самвидаві.

Галині Севрук шастило на друзів і добрих порадишків. Монументаліст Сергій Кириченко став її учителем в оволодінні техніки мозаїки, і 1963 р. Галина Севрук створила перший монументальний мозаїчний твір “Лісова пісня”, закуплений державою для Львівського університету, де й нині зберігається в університетському музеї. Після завершення у 1964 р. ще одного монументального мозаїчного твору “Лілея” Севрук упродовж 1964—1985 рр. працює у розміщеній на території Софійського заповідника експериментальній керамічній майстерні, де душею і серцем зріднилася з її талановитим керівником, ентузіасткою в царині української кераміки Ніною Федоровою (1907—1993). Збагнучши таємниці й творчі можливості глини, оволодівши технікою кераміки, мисткиня звернулася до створення в кераміці образів давньоукраїнської міфології (“Сварог”, 1966, “Перун”, 1984) та яскравих особистостей Київської Русі. Упродовж цих років створено сотні камерних керамічних пластів з історії України та десятки монументальних керамічних панно в архітектурних спорудах Києва та інших міст.

Над відтворенням у техніці кераміки діячів давньоукраїнської держави вона працювала багато років. Першим творчим успіхом, в якому поєдналися її талант графіка з новим фахом кераміста, став пласт “Плач Ярославни” (1964). Подальші портретні зображення (“Ярослав Мудрий” (1970), “Лікар Агапіт” (1974), “Анна Ярославна” (1975), “Єлизавета Ярославна”, “Анастасія Ярославна”, “Княгиня Ольга”, “Митуса”, “Боян” — всі 1979 р.) викликають захоплення майстерністю пластичної передачі образів із вдалими застосуванням кольорових поливів.

Не полишила Севрук тему Київської Русі і в пізніші роки. Вона створила величне монументальне панно “Місто на семи горбах” (Київ, готель “Турист”, 1985—1987), у композиції якого використано (цитовано) раніше виконані твори на тему Київської Русі

Ще одна тема, над якою роками трудилася мисткиня, — часи козацької вольності. Твори “Кошовий Самійло Кішка” (1969), “Богдан Хмельницький з військом” (1969), “Козак-Неत्याга” (1969), “Козак на варті” (1969) відзначаються лаконічною композиційною побудовою, ви-

сокою культурою пластики, виразністю художніх образів.

До 150-річного ювілею Тараса Шевченка Галина Севрук разом з Опанасом Заливахою, Аллою Горською, Галиною Зубченко й Людмилою Семикіною створили у вестибюлі Червоного корпусу Київського університету вітраж за мотивами Тараса Шевченка “Возвеличу малих отих рабів німих” (із зображенням Шевченка і Матері-України). За наказом партійних чиновників 18 березня 1964 р. вітраж знищила адміністрація університету. На спеціальному обговоренні у Спілці художників вітраж визначено як твір “шкідливий”, несумісний з офіційним трактуванням шевченківської творчості. Співавторів вітража Аллу Горську і Людмилу Семикіну виключили зі Спілки художників (невдовзі поновили).

Коли через рік Україною прокотилася хвиля репресій, Севрук не побоюлася ставити свій підпис під колективними листами-протестами проти політичних переслідувань в Україні 1965—1966 рр., зокрема під зверненням 20 квітня 1966 р. до Верховного суду УРСР з вимогою переглянути кримінальну справу О. Заливахи, а 1968-го приєднала свій підпис до “Листа-протесту 139” проти репресій стосовно інтелігенції. Серед 139 підписантів було 15 художників, яких викликали в КГБ і оголошили ультиматум: якщо не відмовляться від підписів, будуть виключені зі Спілки. Не відмовилися лише Галина Севрук, Алла Горська і Людмила Семикіна — усі троє були позбавлені членства у Спілці.

Крім кераміки Галина Севрук поперемінно займалася графікою й олійним малярством. Чимало її творів у графіці й малярстві наділене символічним звучанням. Змушує задуматися над пережитими роками советського тоталітаризму графічний твір “Розпач” (1972), який став відгуком на нову хвилю репресій, яка прокотилася Україною в січні 1972-го. Тоді за графами опинилося чимало друзів мисткині, без контактів з якими їй важко було уявити подальше життя. У творі вражає композиційна винахідливість, підняття змісту твору до рівня символічного звучання. У центрі аркуша зображено лежачу в розпачі жіночу постать. Хто вона? Дружина заарештованого, автор твору чи символ України? Чотирикутний простір аркуша обрамлює доволі великого розміру зміюка. Між її загнутою пащею і хвостом — невеличкий прохід, крізь який неможливо прослизнути, щоб не бути вжаленим. Твір “Розпач” — це доля людини й доля України в комуністичному тоталітарному режимі.

Серед малярських творів мисткині вирізняється сповнена символічного звучання картина “На цвинтарі” (1973) із зображенням сидячого серед гробів Івана Світличного. Композиція мимовільно навіює рядки з поезії Василя Симоненка: “На цвинтарі розстріляних ілюзій уже немає місця для могил”.

Багатогранна творчість Галини Севрук належить до золоті скарбниці української культури, її твори достойно представляють українське мистецтво за кордоном. Твори видатної мисткині зберігаються в багатьох музеях України: Національному музеї історії України, Музеї Лесі Українки, заповіднику “Софія Київська”, у художніх музеях Києва і Львова, а також у приватних колекціях — у США, Канаді, Чехії, Болгарії, Польщі та інших країнах.

Український авангард Олександра Богомазова

Олександр Богомазов (1880—1930) — видатний український художник-авангардист, теоретик мистецтва, педагог, його творчість формувала сучасну модерну епоху і стала надбанням світової культури. Неповторні, впізнавані з першого погляду твори митця зачаровують своєю живописною сміливістю, а графічні роботи вражають витонченою артистичністю і могутнім художнім темпераментом.

Виставка “Олександр Богомазов: творча лабораторія” пропонує глядачу зануритися у глибини творчого процесу митця. Представлені разом з картинами численні ескізи та начерки до них дають можливість побачити внутрішні творчі процеси, народження образотворчих ідей, які перетворюються на неперевершені художні образи, й осмислити місце художника у світовому авангардному русі.

“Я художник. У цьому мої і слабкість, і сила. Відмовитися від цього я не можу, бо вже знаю, що за першої нагоди в мені знову запалає бажання ще з більшою силою. Це не примха, а необхідність, сенс життя. Я знехтував усіма іншими кар’єрами, які б забезпечили мені матеріальний добробут, я проміняв їх на мистецтво і думаю, що вчиняючи так, я не йшов лише за одним своїм примхливим бажанням. Я мав можливість порівнювати і можу з гордістю сказати, що не помилився: кращого я не знаю!” — зазначив Олександр Богомазов у своєму щоденнику в 1910—1911 роках.

Улітку 1911 року Олександр Богомазов як кореспондент газети “Киевская мысль” вирушив до Фінляндії. Він відвідує фінські міста та містечка Іма-

У Національному художньому музеї України відкрили великий виставковий проєкт, присвячений творчості найяскравішого експериментатора українського авангарду Олександра Богомазова. На виставці представлено не лише найповнішу версію його творчості на основі відібраних робіт з музеїв і приватних збірок України, а й значний пласт підготовчих робіт, ескізів. Уперше ескізи і картини разом з теоретичними розробками виставлені єдиним комплексом. Також глядачі вперше за майже 90 років можуть побачити відреставровану картину “Пиляри”.

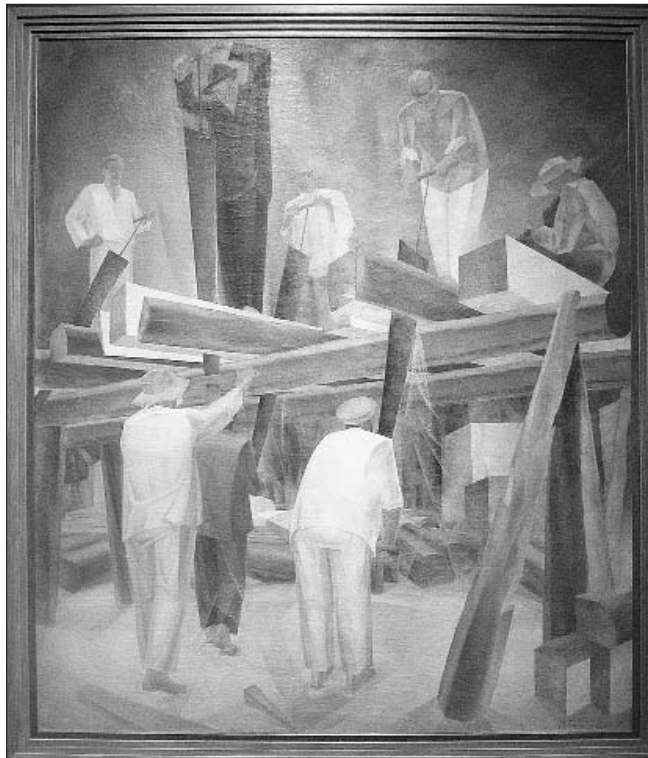
тра, Вуоксеніска, Пункахар’ю, Вільманstrand, Нейшлот, околицю озера Сайма. Під час подорожі художник писав пейзажі аквареллю, тушшю, олійними фарбами.

“Діно, Діно! Як гарно, коли б ти знала!.. Я сиджу зараз біля хвиль Малої Іматри, мов прикутий... Дивлюсь — і не намілююся: які дивовижні полиски кольорів, яка можуть, стрімкість! Білі клуби піни, здіймаючись високо вгору, палають і переливаються, падають і знову постають, зачаровані!” — писав Богомазов у листі до своєї дружини Ванди Монастирської-Богомазової 24 червня 1911 року.

Богомазова приваблюють різноманітні миттєвості життя міста. Однією з улюблених тем стало зображення різних сюжетів з київського ринку, де вирує багатоманітне повсякденне життя.

Перші відомі роботи на цю тему з’явилися в ілюстрованому додатку газети “Киевская мысль” (1912). У подальшому ми бачимо варіації цього сюжету в різних стильових формах — від графіч-

них аркушів, виконаних тушшю в стилі модерн, до кубофутуристичного начерку олівцем (1914) і живописного полотна “Базар”, яким відкривалася виставка “Кільце” 1914 року.

Олександр Богомазов “Пиляри”

її організували Олександр Богомазов, Михайло Денисов, Катерина Васильєва, Олександра Екстер та члени гуртка “Мистецтво” при Київському політехнічному інституті.

Для Олександра Богомазова ця виставка стала початком нового етапу творчості, своєрідним художнім маніфестом.

У рецензії на виставку Микола Фореггер писав: *“Багатіє та яскравіше за всіх представлений Богомазов. Він найбільш цілісний серед художників “Кільця”; цілком свідомо відходячи від заповітів Сезанна, він шукає ще більшої матеріальності, ще більшої структурності портретів. У ньому помітна любов до нових форм композиції, шукання цілісної виразності картини. І при цьому він не впадає в крайнощі... Богомазов шукає, і саме розумно, в тій сфері, яка відведена мистецтву, і про серйозність його шукань свідчить низка малюнків. Його “Святий куточок” і “Базар” є шедеврами, гідними зайняти місце у будь-якій колекції сучасного живопису”.*

Самобутній творчий стиль Олександра Богомазова сформувався у 1913—1916 роках під час роботи над теоретичними працями “Живопис та елементи” (1914) та “Думки про мистецтво” (1915—1916).

Короткий, але насичений час практичних і теоретичних розві-

док митця втілюється в оригінальний творчий стиль, який визначався “фірмовим” внутрішнім динамізмом різноманітних живописних форм, розвивався у напрямі подальших формалістичних експериментів і в найрадикальніших з них переступив за межі безпредметності.

Твори, виставлені в залах Національного художнього музею України, свідчать про знайомство Олександра Богомазова з різними напрямками європейського авангардного мистецтва, зокрема й футуристичною концепцією відображення світу через демонстрацію руху об’єктів, з яких він складається. Художник відкриває низку власних мистецьких прийомів, що дають йому змогу не лише передавати динамічні стани зображуваних об’єктів, а й зробити акцент на психологічному сприйнятті глядачем відчуття цього руху.

Центральну частину експозиції відведено живописному циклу “Праця пилярів” (1927—1930), програмному твору Богомазова, в якому автор найповніше розкрив свої теоретичні й практичні досягнення. Художник устиг створити дві картини циклу — “Пиляри” (1927—1929) і “Правка пилок” (1927). Друга робота близько століття перебувала у зруйнованому стані в закритому “спецфонді” музею, її реставрація тривала майже три роки. Третю картину “Накат колоди” (1927—1930) художник не встиг написати через передчасну смерть, про неї відомо з численних ескізів, які також є в експозиції.

На виставці зібрано й представлено твори з колекцій державних українських музеїв, приватних збірань, фондів ЦДАМЛМ України, де зберігається мистецька спадщина Богомазова.

Олександр Міловзоров — український художник, скульптор, галерист. У його багатогранному творчому доробку створення освітлювальної апаратури для консульства Болгарії, Палацу урочистих подій, меморіального Будинку-музею Тараса Шевченка в Києві; оформлення інтер’єрів Національної філармонії України, Національної бібліотеки України для дітей, станцій столичного метрополітену — “Тараса Шевченка”, “Республіканський стадіон” (нині “Олімпійська”). Роботи художника зберігаються у художніх музеях нашої держави та за кордоном, а також — у приватних колекціях.

Олександр Петрович має яскраву творчу біографію. Навчався у Києві та Санкт-Петербурзі, увібрив у себе науку різних мистецьких шкіл, зустрів людей, які допомогли закохатися в професію, освоїти її тонкощі. Під час строкової служби в НДР відвідував музеї, бачив роботи європейських майстрів.

Повернувшись до рідного Києва вже зі сформованим художнім баченням і гострим бажанням творчої самореалізації. Працював у монументальному цеху Комбінату “Художник”. Його твори почали оживляти Київ, надавати місту сучасного звучання. Олександр шукав себе у найрізноманітніших техніках.

Разом з однодумцями організує “Триптих” — коопера-

Таємниці родини Міловзорових

Музей сучасного мистецтва України презентує виставку родини Міловзорових “Династичні хроніки”, що є частиною великого музейного проєкту “Сімейні цінності — родинні зв’язки”. Представлено роботи Олександра Міловзорова та його дочок — Оксани Міловзорої та Олександри Шехіревої.

тивне об’єднання кількох художників у галузі прикладного мистецтва. Створена силами команди галерея стала “першою ластівкою”, центром творчого імпульсу на Андріївському узвозі Києва. Бренд “Триптих” звучав як знак високого рівня професіоналізму, доброго смаку, ексклюзивної національної марки. Досвід галерейної роботи допоміг під час створення “Галереї-36”, що була відкрита 6 грудня 1995 року.

Старша донька митця Оксана — українська художниця, кераміст, дизайнер предмета. Нині мешкає в Італії. Протягом десяти років працювала з порцеляною. А коли порцелянові заводи припинили виробництво, стала шукати себе у проектуванні ювелірних виробів. З часом пошуки привели до графіки. Її “Венеціанські вікна” — це поєднання екстер’єрних монохронних фраг-

Олександр Міловзоров і Олександра Шехірева

ментів з соковитими мальовничими вставками фруктових або квіткових композицій.

Олександра Шехірева — молода художниця-пошуковець. Після закінчення Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури займається ілюстрацією та оформленням книжок. Стажувалася в Цюаньжоуському інституті інформаційного інжинірингу (Китай). Була волонтером-архітектором на дитячому фестивалі “ArchiKids”. Проводила для дітей лекції з історії моди, стилістики,

модельовання костюма, а також воркшопи зі створення капсульних колекцій.

— Такої великої виставки у нас не було дуже давно, навіть тоді, коли ми готували експозиції з фондів музею, — наголосила мистецтвознавець Ірина Алексеєва. — Тут представлено більше 250 робіт, в яких Олександр Міловзоров промовляє зрозумілою і логічною для нього мовою — метафорою.

— Олександр створив перші дві незалежні галереї, які визначали творче обличчя Андрі-

ївського узвозу, — розповіла мистецтвознавець Алла Ревенко. — Він — ремісник у високому розумінні цього слова. Саме такими ремісниками були великі художники епохи Відродження. Митець вражає своїм живописом, графікою. Але передусім він монументаліст, який мислить середовищем і синтетичними категоріями. На жаль, багато його монументальних робіт, як і творів його колег, знищено в останні роки.

— У мистецтві потрібно відчувати, знати і вміти, плюс — спеціальна освіта, — зазначив художник Святослав Климченко, який знайомий з О. Міловзоровим ще зі студентських років. — Усі ці якості є в Олександра.

Журналіст Вікторія Лищенко розповіла про цикл фільмів, присвячених Олександру Міловзорову, що створюють на студії “Толока”. Друзі майстра поділилися спогадами та прочитали вірші, присвячені митцю.

Під час відкриття виставки відбулася презентація альбому “Олександр Міловзоров. Київ”, виданого за фінансової підтримки Музею сучасного мистецтва України. Лауреат багатьох міжнародних конкурсів Анастасія Шанкова майстерно виконала твори Йозефа Гайдна, Ференца Ліста і Павла Колпакова.

Сторінку підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

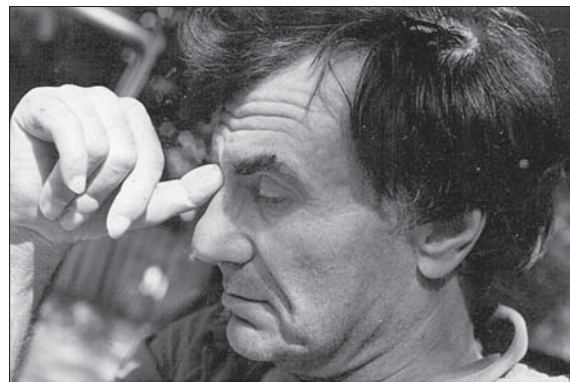
“До влади мають прийти національно свідомі люди, інакше в державі ніколи не буде ладу”.

Поет-переможець конкурсу Віктор Шупер та учениця 6 класу НВК № 1 смт Ставище Віталія Борисенко

«Біденко-Фест» — II

У селищі Ставище Київської області відбувся другий Міжнародний фестиваль еклектичної авангардної поезії «Біденко-фест», присвячений пам'яті Миколи Біденка — поета, перекладача, журналіста, лауреата премії ім. Василя Симоненка. В рамках фестивалю відбулися поетичні батли та конкурс перекладів з врученням переможцям премії імені Миколи Біденка, музичні виступи бардів, співаків та народних фольклорних колективів. «Біденко-фест» зазнавали друзі та шанувальники творчості одного з найкреативніших українських поетів-верлібристів Миколи Біденка задля розвитку молодіжного фестивального руху та популяризації творчості митця, залучення до суспільного культурного життя людей з інвалідністю.

Георгій ЛУК'ЯНЧУК

Микола Біденко народився 1951 року у селі Гейсиха Ставищенського району у сім'ї вчителів. Шістнадцятирічним через травму опинився прикутим до ліжка. Та він закінчує середню школу, потім факультет журналістики Київського державного університету імені Тараса Шевченка, вивчає мови (перекладав з чеської, польської, словацької) і творить поезію... Автор п'яти поетично-філософських збірок «Важкий метал» (1993), «Скелет блискавки» (1995), «Мислите» (2000), «Усвідомлена необхідність» (2004), «Ліки зі смерті» (2010), лауреат премії Василя

Симоненка боровся проти багатолітнього московського «русского міра» та вчив людей бути самими собою — «свою землю ми не отримали у спадок // ми позичили її в дітей // і може обікрали внуки». З життя автор цих рядків пішов 2016 року.

Член оргкомітету фестивалю, який відбувся за підтримки народного депутата України Віталія Гудзенка (фракція «Блок Петра Порошенка»), депутат Ставищенської райради Юрій Деркач підкреслив: «Микола Біденко був прекрасною, дуже обдарованою людиною, вірним другом і товаришем. І хоч пересувався в інвалідному візочку (а на великі відстані на «Запорожці»), — завжди збирав на-

вколо себе багато людей. Своім словом наполегливо боровся за рідну мову і Україну. І під час Євромайдану, і вже коли почалася війна з москалями на сході, зі свого «Запорожця» роздавав листівки й українські патріотичні газети. Казав, що до влади мають прийти національно свідомі люди, інакше в державі ніколи не буде ладу».

А голова Благодійного фонду «Фортеця» Олександр Ференець наголосив, що Микола Біденко був істинним корифеєм сучасного слова, який просував і розвивав українську поезію. Голова Ставищенської райради Віктор Малаш та голова Ставищенської селищної ради Володимир Кошинський підкреслили, що Микола Біденко був неординарним поетом і особистістю, що літературно-мистецький фестиваль його імені набирає оберті.

Перед гостями виступали вихованці Гейсиського будинку культури з батьківщини Миколи Біденка: дитячий танцю-

вальний ансамбль «Маківка» під керівництвом Ірини Суткової; дитячий вокальний ансамбль «Намісто»; аматорський вокальний ансамбль «Крила» під керівництвом Леоніда Твердоступа.

Серед понад 150 молодих поетів, які надіслали на конкурс свої твори, переможцями конкурсу та лауреатами премії ім. Миколи Біденка стали Віктор Шупер та Ірина Новинська в номінації «Авторська поезія», а також Микола Адам з Білорусі в номінації «Переклад». Премії вручив та привітав з заслуженою перемогою Євген Гудзенко, помічник народного депутата України Віталія Гудзенка (Віталій Іванович був почесним головою журі «Біденко-ФЕСТ—2019» та генеральним спонсором щорічного фестивалю). Віталію Борисенку, ученицю 6 класу НВК № 1, було відзначено спецпремією як наймолодшу талановиту учасницю поетичного конкурсу. Віктор Овчаренко вручив грамоту

та грошову допомогу талановитій дівчині. Письменниця, член журі конкурсу імені Миколи Біденка Раїса Талалай подарувала Віталії символ творчого натхнення — Пегаса та книги відомих поетів, зокрема лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Леоніда Талалая. Широ порадила успіхам та відзнакам юної поетки її наставник Галина Кулікова. А далі аж до самого вечора друзі та шанувальники творчості українського Прометея (так називають Миколу Біденка ті, хто його добре знав) й еклектичної, авангардної чи альтернативної поезії, котрі зібралися з Києва і Київщини, Прикарпаття, Запоріжжя, Закарпаття, Хмельниччини, Одещини, Луганщини й інших регіонів (зокрема і Мистецький Рух «МІТ», СІМ — Спілка і Молодь) ділилися спогадами про поета. З Білорусі до Ставища завітала велика група літераторів: Янка Лайков, Марина Лайкова, Ташяна Будовіч-Барадулі, Павло Астраухов.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!

ПЕРЕДПЛАТА—2019

Вартість передплати (з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79

на 1 місяць	18 грн 11 коп.	на півроку	99 грн 41 коп.
на 3 місяці	52 грн 33 коп.	на рік	195 грн 02 коп.

Засновник: Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор Павло МОВЧАН

Головний редактор Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова), Павло МОВЧАН, Олександр ПОНОМАРІВ, Микола ТИМОШИК, Георгій ФІЛІПЧУК, Микола ЦИМБАЛЮК, Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА, Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК, Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ «Мега-Поліграф», 04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами — тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність інформації несуть автори. Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на «Слово Просвіти» обов'язкове. Індекс газети «Слово Просвіти» — 30617

діялог з досвідом, монолог з собою” (2016); “Ми є тим, що читаємо” (2018).

Телепроект “Велич особистості” на парламентському каналі “Рада” заслуговує окремої розмови. Тут лиш коротко. Це популярна авторська передача Ірини Фаріон на парламентському каналі “Рада”. Від 2013 року й до сьогодні авторка підготувала і провела понад півтори сотні програм.

Фактично це нове прочитання багатьох відомих, маловідомих, а то й зовсім забутих постатей нашої національної історії. Письменники, учені, просвітники, громадські, політичні діячі, державники. Позбавлені накладеного попередніми режимами ідеологічного глянцу, олюдені й ошляхетнені, з новими яскравими й незаними досі фактами біографій. Їхні величні й трагічні долі перепушені через небайдуже серце ведучої й подані нам для осмислення у конкретиці давно жаданої україноцентричності. Такі передачі стали свіжим подихом на тлі всуціль зросійщеного і національно кастрованого контенту пресового, радійного і телевізійного простору новочасної України.

Чи не в кожній розповіді про величну постать — низка сюрпризів і несподіванок для телеглядачів. Ось як, наприклад, у передачі про Миколу Гоголя, яку авторка вважає однією з найкращих. А про цю постать сказано так: “Відавна органічно не сприймала Гоголя через його москвомовність. Вважала це просто дикунством! Чому українець пише по-чужому? Він хворий чи перевертень? Як з’ясувалося, і перше, і друге. Він став для мене основним мотивом відштовхування від угодовства”.

“Іду життям, неначе мінним полем”

І насамкінець ще про одну незвичність цього Показника.

Зазвичай такий вид літератури передбачає наявність автобіографії чи хронології основних дат життя особистості. Є й тут цей елемент. Але який?

Автобіографічний нарис Ірини Фаріон називається “Іду життям, неначе мінним полем...”. І то, без перебільшення, сила бомби.

Направду, давно не читав в оприлюднених автобіографіях такої оголеної правди про себе і про час. Хіба що в Івана Франка з його незвичними оцінками тогочасного українства та задавнених духовних хвороб так званої еліти народу.

Ірина Фаріон чесно і прямо пише про тих, кого зі слезами на очах і туго зв’язаними снопами теплих споминів згадує із вдячністю усе життя. Також і про тих, хто метеором позначився на якомусь відрізку життєвого шляху і щось залишив. Про чесних і підлих, зрадників і пристосуванців. Про всіх, вчинки і дії яких формували, випробовували, загартовували, викристалізовували характер, впливали на долю.

Це теж гарна й повчальна лектура, яка дає змогу сповна пізнати й достойно поцінувати поданий доробок.

Переконаний, що високий громадянський, професійний, патріотичний чин Ірини Фаріон, який проглядається буквально з кожного рядка цього рясного на позиції Показника, мимоволі стверджуватиме в читача не чуття хохла з вихолощеною національною свідомістю, не малороса з принизливим комплексом меншовартості, а Українця. Того українця, хто не лише ніде й ніколи не соромиться і не приховує свого походження, свого коріння, не нехтує рідною мовою, а й стверджує себе, піднімається з колін, щоб впростатися, вийти нарешті на давно омріяну дорогу свого достойного розвитку.

Показник з’явився у світ із нагоди не зовсім “круглої” і далеко не поважної дати народження Ірини Дмитрівни Фаріон.

Для читачів це видання стане несподіваним відкриттям багатьох граней таланту істинної подвижниці на край занедбаному українознавчому полі. Як і орієнтиром, спонукою, аби й самому вийти на це поле в надійні помічники й однодумці помічених Богом справжніх його Ратаїв.

Аби Батьківщина жила...

Михайлина БОДНАР,
завідувачка відділу культурно-масової роботи Львівської обласної “Просвіти”

Про кандидата медичних наук, доцента, професора кафедри українознавства Інституту Східної Європи (Львів) Миколу Кардашука на просвітянській сцені, де відзначали його 90-річний ювілей, лунали слова “Свята земля, де ти родився, // Де ти хрестився і змужнів, // Де розум твій, як цвіт, розвився, // Де між людьми ти заявив”.

А між людьми, де він заявив, — це серед нас, просвітян, науковців і викладачів Національного медичного університету, у середовищі Спілки офіцерів України, у лавах ветеранської організації, серед патріотів краю, до яких прийшов він на сповідь. Життя його не підвладне часу. Вже в такому поважному віці він подарував нам велике, на 400 сторінок, дослідження “Від Скіфії до АТО (медицина й армія в просторі і часі)”, корисне нині для здобуття перемоги в українсько-російській війні. А перед тим — дослідження “Хто ми, хто наші пращури, звідки пішла і постала Україна”.

У ньому на широкій документальній базі, великому ілюстративному матеріалі висвітлює в хронологічному порядку джерела, які розкривають медичну і військову культуру українців, якою вони володіли, і які застосовували в час миру та у час воєн із найдавніших часів. Свою працю адресує новому поколінню українських учених, молоді, представник якої — голова “Національного корпусу” в Івано-Франківській області Сергій Сивачук дякував йому за виховання.

Отож, як ювіляр ішов до цього, що сприяло його духовному й патріотичному росту, як він прямував до свободи і самостійної України 63 роки свого життя і вже тепер 27 років у Незалежній Україні? Про це розповів він сам, друзі, побратими, співробітники, просвітяни. Світлина на мультимедійному проекторі засвідчували про ці події.

Народився Микола Дмитрович у с. Старі Кути Косівського району. Нині — лікар, педагог, кандидат медичних наук, доцент, визнаний найкращим ученим-винахідником Прикарпаття, громадсько-політичний діяч, полковник ЗСУ, генерал-хорунжий УК “Галицька Січ”. Виростав у багатоді-

Вручення високої нагороди

ній селянській сім’ї. Батько загинув від фашистської кулі. Всі у великій родині були активними членами “Просвіти”, заснованої в Старих Кутах 1902 року. Вона мала великий вплив на формування національної свідомості хлопця. Про це пізніше він опише у своїх п’єсах “Ми живі”, “Карпатська симфонія”.

У квітні 1946 року, під час нічної облоги, Миколу Дмитровича разом з іншими хлопцями енкаведисти забрали на Донбас, але з трьома товаришами йому вдалося втекти.

...3 1988 року він долучається до громадсько-політичної діяльності, бере участь у політичних акціях у Києві, Дніпропетровську, Харкові, Запоріжжі, Івано-Франківську, організовує осередок “Просвіти” на заводі “Індуктор”, був наставником “Молодої Просвіти”, разом із чоловічою хоровою капелю “Червона калина” бере участь у концертній діяльності, виступає з лекціями на політичні теми.

Фольклорно-етнографічний гурт “Пшеничне перевесло” ОО “Жіноча громада” нагадав йому про ті часи. Підбадьорили козацький дух патріотичними піснями тріо “Гроно калини” і солістка Народного дому “Просвіта” Леся Мельник.

1991 року М. Кардашук склав військово-присягу на вірність Україні і вступив до Спілки офіцерів України, очолював Комітет військово-патріотичного виховання

молоді. Йому присвоєно звання генерал-хорунжого і нагороджено орденом Українського козацтва IV ступеня “Віра”, орденом “За розбудову України”. Про це розповів голова СОУ області Іван Лазор.

М. Кардашук є ініціатором спорудження пам’ятника героям-підпільникам ОУН, які не здалися живими до рук енкаведистів і загинули 6 квітня 1949 року. Є членом Ради обласного відділення Всеукраїнського об’єднання ветеранів. Його привітав голова Василь Сав’юк, а від Українського козацтва “Галицька Січ” Миколу Кардашука здоровив Микола Боднар, який вручив йому орден “Лицар України” I ступеня. Голова ОО ВУТ “Просвіта” Степан Волковецький нагородив ювіляра пам’ятною медаллю “Просвіті — 150”.

Гордістю Миколи Дмитровича є діти: син Ігор закінчив Чернівецький університет, дочка Маріанна має диплом Київського економічного інституту, працює економістом. Пан Микола — найстарший у сім’ї. Допоміг вийти в люди своїм трьом братам і сестрі. Ніхто не був членом комуністичної партії, а досягли своєї життєвої мети власною нелегкою працею.

Побажання, що прозвучали, були зібрані в один букет для шанованого Миколи Дмитровича Кардашука. Хай вони всі збуваються і нагадують, що поруч з нами є така невгамовна людина, яка прожила 90 літ. Многая і благага літ!

Презентація творчого доробку Катерини Сусак

У косівській світлиці Центральної районної бібліотеки наприкінці травня було радісно і весело. Учасники святкового зібрання — члени Клубу інтелігенції, “Просвіти”, “Союзу українок”, студенти, викладачі Косівського інституту прикладного і декоративного мистецтва, працівники відділу освіти райдержадміністрації, бібліотекарі зібра-

лися на презентацію бібліографічного покажчика, присвяченого 80-річному ювілею Катерини Романівни Сусак — заслуженого працівника освіти, ініціатора створення і першого ректора Косівського державного інституту декоративного мистецтва, яка здобула на Косівщині визнання й авторитет як педагог, мисткиня, громадська діячка.

Марія ПОРОХ,
член Клубу інтелігенції ім. І. Пелипейка та РО “Просвіта”

У бібліотеці було розгорнуто виставку з творчим доробком Катерини Романівни, студентськими курсовими та дипломними роботами, керівником яких була К. Р. Сусак.

Розповіді про життєвий шлях і творчий доробок Катерини Романівни зуміли об’єд-

нати в гармонійну композицію з концертним виступом народного аматорського фольклорного колективу “Осіннє золото”, студентського гурту “Барва” й вітальними словами гостей.

Аделя Григурок, колишній проректор інституту, щирими словами розповіла про непересічну творчу особистість, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України, дослідницю художньої

вишивки, яка “досі плідно працює над дослідженням і збереженням традицій краю, відродженням пам’яті про непересічних, найобдарованіших людей Гуцульщини”.

Багато теплих і ширих слів на адресу ювілярки висловили колеги, викладачі Косівського інституту, бібліотечні працівники та багато поважних гостей...

Подарунком для ювілярки була презентація бібліографічного покажчика “Катерина Романівна Сусак”, укладеного Валентиною Дмитрівною Молин.

Ця книжка — інформація про основні віхи життя і діяльності, навчально-методичні праці К. Сусак, наукові статті у фахових виданнях і публікації в періодичі, доповіді на наукових конференціях, творча праця та керівництво дипломними роботами студентів, участь у виставках та інших культурно-мистецьких заходах, членство у професійних спілках та громадських організаціях, статті науковців про ювілярку, світлина різних років. Нове видання нікого не залишило байдужим.

Катерину Романівну вітали народний фольклорний колектив “Осіннє золото”, студентський гурт “Браво” тощо.

Наприкінці зі словами подяки виступила сама ювілярка. Вона подарувала бібліотеці презентоване видання, а колектив “Осіннє золото” разом із присутніми проспівали “Многая літа”.

Марина ІГНАТЕНКО,
доктор історичних наук, професор,
м. Переяслав-Хмельницький

Гідним пошануванням сторічного ювілею Національної академії наук України та сторіччя Демографічного інституту став вихід у світ монографії М. І. Шпиталь та Н. І. Коцур “Академік М. В. Птуха (1884—1961). Життєпис: вершини та обриви” (Житомир. — Вид. О. О. Євенок. — 2018. — 436 с.). Разом з тим це є виявом глибокої поваги до пам’яті ініціаторів та будівничих демографічної науки, завдяки яким ця галузь у першій третині ХХ століття посіла пріоритетні висоти в європейському науковому світі. Триумфальні сходження українських демографів були обірвані тяжкими ударами сталінського тоталітаризму, наслідки яких даються взнаки й сьогодні.

Це видання є єдиною нині монографічною працею, яка узагальнено аналітично відтворює особливості діяльності першого в світі Демографічного інституту, що в системі академічних знань став класичною науковою школою академіка М. Птухи. Від 1919 до 1938 року ця наукова школа була осередком з винайдення найуспішніших демографічних ідей, визначала найперспективніші напрями розвитку демографічних пошуків.

Яка ж потреба покликала до наукового обігу працю такого змісту? Всебічне і науково глибоке обґрунтування теми цієї монографії бачимо вже в “Передмові” та “Вступі”. Потреба ця **крайня**: вона зумовлена **катастрофічним** характером демографічної ситуації в сучасній Україні. Як зазначає у “Передмові” Віктор Коцур, доктор історичних наук, професор, академік НАПН України, ректор Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди, “ця ситуація така тривожна, що вже загрожує самому існуванню українців як нації” (с. 9). Ми стоїмо над демографічною прірвою. Якщо 1919 року Україна за кількістю населення посідала 10 місце на планеті, то 2015-го — 32-ге. На початку 1993 року було зафіксовано 52244 млн осіб. А вже станом на 1 квітня 2016 року чисельність населення України, за даними Державної служби статистики України, становила 42708 млн осіб (без урахування тимчасово окупованої Республіки Крим та міста Севастополь).

Отож збереження та кардинальне поліпшення фізичного й духовного здоров’я нації потребує посилення соціальної орієнтації економічного розвитку, першочергової уваги до соціальних аспектів. Сьогодні ці чинники мають бути найголовнішими орієнтирами демографічної політики. “Демографізація” суспільства, тобто виховання в суспільстві моральних принципів та людинолюбних ідеалів як повсякденних норм, якими перейнята вся наукова спадщина академіка М. В. Птухи і якими жив і керувався вчений та створений ним Демографічний інститут, є нині завданням надважливої державної та суспільної ваги. Має бути відроджена й покинана до втілення в повсякденне життя найгуманніша філософія, провідною ідеєю якої є, за визначенням М. В. Птухи, “людина як безконечна цінність”. Саме під кутом людиноцентризму досліджують і весь життєвий шлях М. В. Птухи, і всю його наукову, науково-організаційну та педагогічну діяльність автори монографії.

Серед найважливіших напрямів, на яких зосередили увагу дослідники, бачимо чотири: а) у галузі загальної теорії статистики; б) у галузі демографії теоретичної і

Українська демографія: високі сходження, круті обриви

До сторіччя першого в світі Демографічного інституту (1919—2019)

Минуле століття (1918—2018) за масштабами руйнувань, масовістю народовигублення та грандіозністю суспільних потрясінь не має аналогів в усій Світовій історії. На біду українців, саме їхня Батьківщина ставала епіцентром планетарних катастроф (загибель Дніпра, Чорнобиль) та полігоном найтяжчих випробувань народу: світовими війнами, нескінченними голодоморами-геноцидами, які за чисельністю жертв перевищують усі інші відомі в світі геноциди та холокосты, разом узяті. Тільки між 1914 і 1922 роками з тіла українського народу було виїнято 9 мільйонів життів (УРЕ. — 1984. — Т. 11. — Кн. 2. — С. 22. — Таблиця 2). Тобто: 1913 року було 36,2 млн осіб, 1922 року — 27,2 млн осіб.

Показово, що минуле століття (1918—2018) і почалося, й закінчилося (і триває!) агресією проти України тієї самої імперії-терористки, імперії-кілера — Російської Федерації. І коли за умов екстремальних, за обставин, абсолютно не сприятливих для творчості, засновується Українська Академія Наук (УАН), а в її структурі, зокрема, найгуманніший науковий підрозділ — перший у світі (!) Демографічний інститут, то вже сам цей факт свідчить про фізичний потенціал та інтелектуальну незнищенність українців як Нації.

Справді, утворена 1918 року за часів Української Держави гетьмана Павла Скоропадського Українська Академія Наук (УАН) стала твердинею духу, оплотом національної гідності українського народу.

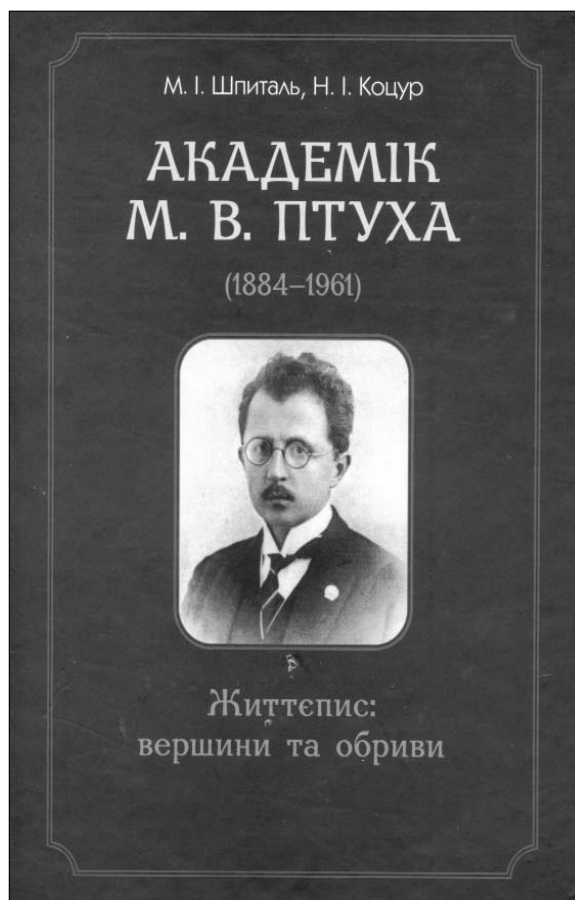
прикладної; в) у спеціальних розробках загальної і вітчизняної історії статистики; г) у колективній роботі академічного Демографічного інституту.

Вивчаючи наукові здобутки академіка М. Птухи, автори монографії роблять висновок, що в особі цього вченого Україна інтелектуальна має благородний приклад цілковитої відданості “святій і чистій науковій роботі”. Таке високе пошанування науки увінчалось видатними здобутками, які вивели українську економічну думку, зокрема демографічну галузь, не тільки на передові рубежі в усьому СРСР, а й утвердили українські пріоритети, українську першість на світовому економічному обшарі. До визначальних здобутків академіка належать:

1) заснування та розвиток теоретичних і методичних напрямів у демографії. Головний творчий внесок у наукове демографічне знання та пізнання полягає у фундаментальному обґрунтуванні існування демографічної статистики як окремої галузі сучасних наук про гуманітарне, соціальне та суспільне. Михайло Васильович виробив таку дефініцію предмета демографічної статистики, точність якої не породжує питання: що реально ця наука вивчає. Він вважав: предмет демографічної статистики утворюють “конкретні масові явища соціального життя, що стосуються особистості людини або її вчинків”. Цінність визначення М. В. Птухи предмета (“матеріалу”) демографічної статистики полягає також у тому, що вона орієнтує на подальше та безперервне розширення її предмета.

2) Науковець удосконалив методику демографічного аналізу в частині побудови індексів шлюбності, розробки коротких таблиць смертності та показників смертності немовлят за місяцями року, вирішення методичних питань щодо перспективних обчислень населення, переписів населення тощо.

3) Масштабно та глибоко науково (досі ще найгунтовніше) досліджено історію демографічної статистики країн Заходу, що увінчалось виходом у світ “Очерков по истории статистики XVII—XVIII веков” (1945) та двотомної фундаментальної праці “Очерки по истории статистики в СССР” (1955 і 1959). Перша праця засвідчує прихильність М. В. Птухи до західного вектора наукових досліджень, друга роз-

криває самотній шлях розвитку вітчизняної економічної думки.

Колектив першого в світі Демографічного інституту глибоко науково проаналізував демографічні процеси вивчення особливостей смертності населення України та європейської частини Росії, смертності 11-ти народностей європейської частини Росії наприкінці ХІХ ст.; еволюції смертності в Україні до початку першої п’ятирічки; здійснення перспективних обчислень населення України до 1960 року.

У поданні М. І. Шпиталь та Н. І. Коцур наукова біографія академіка М. В. Птухи збагачена дорогоцінними рисами справжності, в якій учений постає однаково привабливим та високошанованим у науковому світі як український європеєць і як європейський українець. Уперше переконливо доказово виписано сторінки біографії М. В. Птухи як ученого, чітко й послідовно орієнтованого на кращі зразки європейської і світової науки. Цим засвідчено притаманну українській науці особливість: бути на висоті загальнолюдських інтересів, орієнтованих на гуманізм, високі духовні засади.

Рецензоване нами дослідження спирається на потужну джерельну базу. Це пере-

дусім наукові праці академіка та сукупність унікальних документальних матеріалів, зосереджених в архівосховищах Інституту архівознавства (748 одиниць зберігання), Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України, Державному архіві міста Києва, Галузевому Державному архіві Служби безпеки України, Науковому архіві Президії Національної академії наук України.

Орієнтація авторів монографії на первинні документи дала можливість уникнути неточностей та помилок, а також спростування ненаукових трактувань деяких фактів із життя ученого, чого не уникнули деякі попередні дослідники. Багато сторінок монографії стають дорогоцінними з огляду на те, що вони реабілітують добрі імена багатьох учених, несправедливо згнаних ідеологами більшовизму, зокрема наркомом освіти В. П. Затонським та іншими “чистими марксистами”.

Дорогоцінна першість: нею позначено всі розділи книги; при цьому окремі підрозділи побудовано на матеріалах, які зовсім не потрапляли у поле уваги попередніх дослідників. Такими, наприклад, є підрозділи “Ідеологічний погром ВУАН в контексті програми “національно-культурного будівництва та боротьби проти націоналізму”; “Наукова та науково-організаційна робота академіка М. В. Птухи на посаді Голови Відділення Суспільних наук АН УРСР (1944—1950)” тощо. Уперше широко використано матеріали карної справи (“Дело №830”), заведеної на М. В. Птуху 1938 року як на “ворога народу”.

Особливу цінність становлять “Додатки”, де згруповано різні документи з “Домашнього архіву”, а також із особових справ різних навчальних закладів, де працював Михайло Васильович. Дорогоцінною часткою “Додатків” є “Звіти” Птухи як завідувача кафедри статистики в Київському комерційному, потім Інституті народного господарства, а також лекційні програми з предметів, що їх розробляв особисто й читав професор М. В. Птуха. Уперше в “Додатках” опубліковано листи Михайла Васильовича до колишнього вченого секретаря Демографічного інституту М. М. Трацевського, засланого на п’ятнадцять років у Красноярський край. Ці листи передають стан душі та самопочуття вченого в останні роки його життя. Дбайливо збережені доктором економічних наук, професором В. С. Стешенко та її чоловіком, кандидатом економічних наук В. П. Піскуновим, ці унікальні документи передано на зберігання авторам монографії.

До честі В. С. Стешенко, останньої аспірантки академіка М. В. Птухи, їй належить наполеглива ініціатива щодо нагальної потреби відновлення діяльності Демографічного інституту в системі Національної академії наук України та повної реабілітації співробітників, які постраждали в результаті розгрому цієї установи тоталітарним режимом 1938 року. Про це свідчить наукове обґрунтування необхідності відродження інституту під назвою **Національний інститут демографії імені М. В. Птухи**, опрацьоване завідувачем відділу демографії та відтворення трудових ресурсів Інституту економіки НАН України В. С. Стешенко 23 березня 2001 року. Валентина Сергіївна опрацювала навіть структуру найважливіших наукових підрозділів, визначила зміст досліджень та кількість співробітників у них.

Крім того, професор В. С. Стешенко, зазначають автори монографії, ініціювала також необхідність заснування премії імені академіка М. В. Птухи в системі НАН України.

